

Jaké máme rektory? Žebříček kvality dle H-indexu

15.1.2025 - | Subjekt neuveden

Rektoři jsou vrcholnými představiteli vysokých škol, kteří jednají a rozhodují ve věcech vysoké školy, pokud zákon nestanoví jinak.

V případě veřejných vysokých škol jsou kandidáti na rektora voleni, ale i odvolávání akademickým senátem, který se skládá z volených zástupců akademických pracovníků a studentů. V případě, že navržený kandidát splní formální požadavky spojené s výkonem funkce veřejného činitele, je návrh podstoupen prezidentu republiky, který podepisuje jmenovací dekret. Konkrétní kvalifikační požadavky na funkci rektora nejsou definovány. Z podstaty věci se nicméně očekává, že je schopen odborně a manažersky řídit svoji instituci.

Vhledem ke způsobu volby a poměrům na českých veřejných a státních vysokých školách je zřejmé, že vedle odborných a řídicích schopností hraje významnou roli i akademická politika. Otázkou tedy je, jestli je současný systém volby a jmenování vrcholových funkcionářů vysokých škol kompatibilní se zájmy společnosti, která provoz škol financuje. Logicky lze očekávat, že společnost financuje vysoké školy, aby vychovávaly odborníky, kteří najdou uplatnění ve svých oborech v tuzemsku i zahraničí. Nedílnou součástí působení vysokých škol je v oblasti výzkumu. Bez propojení aktuálních trendů tvůrčích činností v dané oblasti lze jen těžko vychovávat absolventy uplatnitelné na trhu práce. V neposlední řadě je očekáváno působení vysoké školy také v oblasti tzv. třetí role, která zahrnuje například transfer výzkumných poznatků do praxe, propagaci demokratických principů, dobrovolnické a další činnosti.

Výzkumnou činnost institucí vykonávají výzkumné týmy tvořené jednotlivými pracovníky. Vědeckou úroveň jednotlivců lze hodnotit různým způsobem. Nejčastěji se tak děje prostřednictvím vědeckých publikací, které jsou zpravidla dohledatelné v národních či mezinárodních databázích. Je nutno uvést, že každý obor má svá specifika. Omezíme-li se na technické obory, je v tomto případě klíčovým ukazatelem kvality vědce počet publikací indexovaných v mezinárodní databázi Web of Science, která je globálně akceptována jako ukazatel kvality vědeckých výstupů. Významnou roli nehraje pouze počet publikací, ale jejich kvalita, které se opírá o počet citací vědeckého článku, a tedy o jeho relevanci, resp. užitečnosti. Tu udává hodnota tzn. H-indexu (Hirschova indexu), což je ukazatel citovanosti. Platí tedy relace, že čím vyšší H-index, tím vyšší je citovanost daného autora, a tedy tím vyšší je i ohlas výsledků bádání autora u vědecké komunity ve světě.

Jak si stojí z pohledu vědecké úrovně současní rektori českých veřejných vysokých škol?

Je známo, že umělecké obory se nehodnotí podle počtu publikací a počtu citací. Proto mají rektori uměleckých VŠ pro hodnocení svých uměleckých činností své vlastní postupy.

Někteří rektori byli zvoleni pro své manažerské schopnosti, např. docent Janíček z VUT či profesor Milan Pospíšil z VŠCHT Praha. Tento zvyk je běžný spíše v zahraničí, kde je schopnost řídit složitou univerzitní strukturu zásadním kritériem pro výběr rektora.

Ekonomické, humanitní či matematické obory mají zpravidla nižší úroveň H-indexu, a proto je obtížné je srovnávat např. s inženýrskými a lékařskými obory.

Zajímavé je aktuální srovnání rektorů VŠ uvedených v databázi Web of Science v kategoriích

technických, chemických a lékařských oborů, nejen za účelem zjištění úrovně jejich H-indexu.

Nejvyšší hodnocení má rektor Českého vysokého učení v Praze, jaderný fyzik doc. RNDR. Vojtěch Petráček, CSc., s H-indexem 91. Pomyslnou druhou příčku zde získal rektor prof. Ing. Libor Čapek, Ph.D. z Univerzity Pardubice s H-indexem 33, který působí v oboru chemických věd. Třetí nejvyšší hodnotu vykazuje neurolog prof. MUDr. Martin Bareš, Ph.D. z Masarykovy Univerzity s H-indexem 30.

Na opačném konci hodnocení jsou pak rektori s nízkým H-indexem.

Podle očekávání se zde objevují rektori s ekonomickým či matematickým zaměřením, kde se H-index pohybuje okolo čísla 10.

Z analýzy hodnocení rektorů z Web of Science ovšem vyplývají i další údaje. Zajímavým faktem se může zdát, jakým způsobem akademičtí funkcionáři získávají své docentské a profesorské tituly. Jak si lze například vysvětlit, že lze získat profesorský titul v oboru zaměřeném na informatiku v případě rektora Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, prof. Mgr. Milana Adámka, Ph.D., s H-indexem pouze 7? Lze se tedy domnívat, že při volbě rektora zlínské univerzity akademickým senátem sehrály významnou roli jiné faktory než uznání jeho vědeckých výsledků vědeckou komunitou. Pro srovnání, rektor VŠB – Technické Univerzity Ostrava, prof. RNDr. Václav Snášel, CSc., má se stejným oborovým zaměřením H-index 4krát vyšší. Jedná se jen o velmi jednoduchou úvahu, ale bylo by vhodné hlouběji analyzovat udělování akademických titulů nejen funkcionářům vysokých škol.

Rektori jsou bezesporu osobnostmi reprezentující vysoké školy a jsou zodpovědní za rozvoj ve všech výše uvedených rolích vysoké školy. Stávají se vzorem pro své spolupracovníky a udávají strategii dalšího rozvoje směřování vysoké školy. Akademičtí pracovníci mají možnost porovnávat své vědecké výstupy s akademickými funkcionáři. Z této úvahy vyplývá, že většina rektorů může být vzorem pro své spolupracovníky také v oblasti vědeckých výstupů.

Závěrem je třeba dodat, že kvalita rektora či rektorky není spojena jen s výsledky na poli vědeckého bádání. Na druhou stranu vyvstává otázka, kde je hranice, kdy lze nízké uznání ve vědecké komunitě kompenzovat manažerskými či, v horším případě, politickými kvalitami vrcholného představitele vysoké školy financované ze státního rozpočtu.

Je volba akademických senátů vedena vždy s cílem dosažení celospolečenských potřeb nebo platí přísloví o kaprech a rybníku?

Rektor*	Univerzita	H-index**	Obor výzkumu
doc. Vojtěch Petráček	ČVUT Praha	85	Fyzika
prof. Martin Bareš	Masarykova univerzita	31	Medicína
prof. Libor Čapek	Univerzita Pardubice	33	Chemie
prof. Václav Snášel	VŠB-TUO Ostrava	32	Informatika
prof. Milena Králíčková	UK Praha	19	Medicína
prof. Pavel Kozák	JU České Budějovice	27	Životní prostředí
prof. Petr Sklenička	ČZU Praha	25	Životní prostředí
doc. Jan Kříž	Univerzita Hradec Králové	13	Medicína
prof. Alois Nečas	Veterinární univerzita Brno	19	Veterinární vědy

prof. Jan Mareš	Mendelova univerzita Brno	16	Zemědělství
prof. Martin Procházka	UP Olomouc	16	Medicína
prof. Milan Pospíšil	VŠCHT Praha	12	Chemie
prof. Milan Adámek	UTB Zlín	7	Informatika

* Nejsou zde zařazeni rektori uměleckých, ekonomických, státních a soukromých VŠ, a také rektori, jejichž odborné zaměření spadá do oboru umění, ekonomie nebo matematiky

** údaje k 6. 1. 2025.

Nehodnoceni: rektorky a rektori AVU, AMU, VŠU v Praze, JAMU (umělecké VŠ), TUL (doc. Brzezina-matematik), VŠE v Praze (doc. Dvořák – ekonom), Ostravská univerzita (doc. Kopecký – anglista), SLU (doc. Gongol-ekonom), VUT Brno (doc. Janíček – profesionální manager).